

**Ordonnantie ende edict des Keysers Kaerle die V. vernieuwt
inden April, int jaer M.CCCCC.L. om textirperen ende te nyeten
te brengen die secten ende errueren, opgeresen teghen
theylighe kersten gheloove ende tegen die ordonnancien van
onser moeder der hey**

<https://hdl.handle.net/1874/9943>

Ordonnatie ende Edict

des Keyfers Raede die D. vernieuwt indē April/ Int iaer/ M.
 CCCC. I. Om tertirperē cū te nyetē te brengē die sectē ende
 errueren / oppersen teghē theplighe kersten ghelooue ende te-
 gen die ordōnancien van onser moeder der heplighe ker-
 ken. Metten Cataloghe banden ghereprobeerde ende
 verboden boeckē: Ende oick bandē goeden boeckē/
 diemen den ion ghen scholieren sal moghē leeren.
 By aduyse bandē Rectorer/ ende die van
 der Vniuersiteyt van Louen.

Gheprint te Louen boict/by Seruaes Sassenus/ghe-
 sworen printer.
 Duer beusel der Keyserlijcker Maestheit.

Kaerle bijder graciën

Godts Roensch Keyser/altijt vermeerder Drijcx/Coninckball
Germanien/van Castilien/van Leon/van Grenade/van Hera-
gon/van Navarra/van Napels/van Sicilien/van Maillozque/
van Sardaine/vanden eylanden/Indien/ende vasten eerden der
zee Oceane. Eertzhertoge van Oisterrijcke/hertoge vā Bour-
goinnen/van Lothric/van Szabant/van Tembozch/van Lux-
emborzch/ende van Selre. Graue van Vlaendren/van Artois/
van Bourgoinnen. Palsgraue ende van Henegouwe/vā hol-
lant/van Zeelant/van Ferrette/van Haguenault/van Franen/
ende van Zutphen. Prince van Zwaue. Marcgraue des heylig
rijck. heere van Breslant/van Salins/van Mechelen/vander
stadt/stede/ende lande vā Utrecht/Queryffel/eij Gronningen.
Ende domineur in Asie/ende in Affrijcke. Allen den ghenen
die dese iegewoirdige zien zullē/saluyt. Al eest soe/dat wij bo-
uen alle zaken zunderlinge toefich te ende eenparige zorge altijts
gedragē hebbē / Om het oude oprechte geloene ende kerstelijche
religie in ende ouer alle onse Coninckrijcken/landē/ ende heer-
lijcheden te onderhouden ende doen onderhouden/Ende alle ge-
buechlijcke middelen ende remedien gesocht / Om vele ende di-
uersche sectē/dwalingen/ende ketterpen/ouer langē tijt/in ker-
stelijche gepulluleert ende verspraeyt te gens onsen boick ge-
loene / ende de leeringen ende ordinacien van onser moeder der
heylige kersten kercke te verdrifuen ende extirperen. Ende te
dien eynde doen decernerē ende buytroepen in onsen lande vā
herverfsouere diuersche placcaten statuyten edicten ende gebo-
den/stellende groote ende zware peynen tegens dē ouertreders
van dien. Des nochtans nyet tegenslaende/verstaen wij (tot on-
sen grooten leetwesen) dat diuersche luyden soe wel onse onder-
saten/als andere brende personen/hantierede ende verkeeren-
de/in onsen boick lande van herverfsouere/ mitte boick secten/
dwalingen/ende ketterpen besmet ende geïnfecteert zijnde / eij
de selue verspraeyende / hen dagelijcx veruouderē secretelijc-
ken te berleydē/bedriegē / ende tot huere vernalendijde valsche

ende quade leeringen te bringē ende onderwijſen tſimpel volck. In zulcker vuegen/ dat wy grootelijc van noodde beuindē/ dat men neerſtige inquisitie ende onderſoect doe tegens zulcke beleyders/ huij compliten/ faulteurē/ ende aenbengeren. Ende dat bouen dien/ onſe boiſc placcaten/ ſtatuyten/ ende geboden veruyeuwt ende wederomme buytgeroepē/ ende verhuudicht worden/ in ende ouer alle onſe boiſc landen van herwertſouere/ ende deſexecutien van dien aldair veruolght ende ſigoreuſelijck gecontinueert. Om teeuemacl te nyeten te bringen/ ende extermi-
 neren den oirſpronck fundament ende wortele van deſe beſmettelijcke peſte. hebbende inde generale bergaderinge vanden ſtaten van onſen boiſc landen / in deſer onſer ſtadt van Brueſſele leſtmacl gehouden/ hen vermaent/ gerecommandeert/ ende beuolen/ Dat eenyegelijck int zyne reſpectiuelijcken goede neerſticheyt ſoude willen doen / Om hem ende den zynen te houden ende maintaineren in onſen boiſc oude oprechte gelooue/ ende herſtelijcke religie/ mit alle zorchfuldicheyt dienende totter extirpatie van allen den boiſc dwalingē ende nyeuwe ende valsche opinien. Alſoe men by exempele van onſen nagebuere wel bemerken kan die ſeditien van tgemeyne volck/ beroerte/ ende perturbacie vanden gemeynē ſtaet/ ruſte/ ende weluaren/ ende andre inconuenienten die daer buyt ſpruyten ende ſuccederen/ bouct tberlies vander zielen.

Soe eest/ dat wy begheerende buyt alder onſer herten ende macht dair inne verſien / ende reinedieren / hebbē by goede ende rijpe deliberatie van rade / Sy aduiſe van onſer zeer lieus eij zeere beuinde zuſtere / die coninginne Douaigiere van horti gey en/ van Bohemen / ꝛc. vort ons regente ende gouuernante in onſen boiſc landē vā herwertſouere / dē ridderē van onſer ordene/ ende vanden hoofden preſidenten/ ende luyden van onſen raden van ſtate ende ſecreten/ buyt onſer rechter wetent heyt ende eygē wille/ vā nyeuwe verbodē/ geinterdicert/ geordineert ende geſtatueert : Verbieden/ interdiceren/ ordineren/ ende ſtatueren boiſc euwich gebot ende wet/ tgene des hier na volght.

Ende eest/ dat nyemandt van wat ſtate ende conditie by
 37/113

39 / en sal mogen printen / scriuen / buytscriuen / copieren / noch
 zyns wetens onder hem hebben / ontfangen / dragen / bewaeren /
 recelcren / berzuyigen / noch onder hem houden / vercoopen / coo-
 pen / geuen / distribuieren / saeyen / oft laten vallen / in kerckē / stra-
 ten / oft andere plaetsen / eenige boucken oft scriffen gemaect by
 Marten Luther / Ioannes Ecolampadius / Ulricus Zwinglius /
 Martinus Bucerus / Ioannes Caluinus / oft andere ketters ende
 atteurs van hun secten / oft van andere quade ende valsche sec-
 ten / gecreprobeert byder heyliger kercken / ofte hun aenbengerē /
 faulteuren ende complicen / dolende buytē onsen voirs heyligen
 kersten geloue / breeder gespecificeert in zekere declaratie ende
 vercleeringe hier by gebuecht / Duer onsen beuele van nyeuws
 gedaen bijden Rectoer / ende die vander vniuersiteyt van onser
 stad van Louene gedateert vanden xxvi. dach van Meerte lest
 leden. Welcke declaratie wy geautorizeert hebben / ende aucto-
 rizeren / Willende ende ordinerēde / dat de selue nageuolght / on-
 derhouden / ende gepubliceert worde / mit desen onsen te gewo-
 digen brieue. Noch oick eenige andere boucken die zedert dertich
 Jaerē herwärts gescreuen ofte geprint zyn geweest / ofte hier na
 maels gescreuen oft geprint sullen worden / zonder declaratie van
 de aucteurs / printers / tyt / ofte plaetse / Noch te schildere / ofte doē
 schilderen / vercoopen / oft te coope stellen / hebben / houden / be-
 waren / oft behouden eenige beelden / schilderpen / oft schandelij-
 ke figuren vander maget Maria / oft vanden heyligen gecano-
 niseert bijder heyliger kercken / ofte vanden geestlijken state /
 Te brekē / casseren / ende buytdoen die beelden ende schilderpen /
 dis ter eeren oft gebinckenissen van dien gemaect sullen sijn /
 Noch in zijne buyten oft anderffins te houden / oft gedoegen ge-
 houdē te wordene eenige secrete conuenticlen oft onbehoulijcks
 vergaderinge / noch oick hem inde selue binden. Inde welcke de
 voirs ketters ende verleyders secretelijcken ende heymelijcken
 hun dwalingen saeyen / ende leeren / herdooopen / en diuersche con-
 spiration te gens der heyliger kercken / ende de gemeyne welua-
 ren doende zyn. // Inselijck verbieden wy allen leeken per-
 soenen ende andere / te commiteren ende disputeren vander heyl-
 liger scrifturen int openbare oft int secrete / zunderlinge in twif-

Ordonnantie ende Edict

felachtige ende zware materien / Ofte anderen voer te lesen ende leeren die heylige scrifture / Ten zij datse Theologiennen / eij in der godheyt geleert waren / geapprobeert bij eenige vermaerde vniuersiteyt / Ofte andere daer toe bijde ordinarijfen vader plaetsen geadmitteert. Noch oick te preken / defenderen / seggē / ende sustineren / int openbare oft int secreete eenige leerlingen vanden voornoemde aucteuren / Ofte peyne indien yemandt beuonden ware gecontrauencieert oft gedaen thebbene teghs eenige vande punten bouen vercleert / gepunert te zijne als seditieuse persoenen / ende perturbateurs van onsen staet ende der gemeyne weluaert / eij voer zulche geexecuteert. Te wetene de mas mitten zweerde / ende de vrouwen gedoluen / soe verre zij huere dwalingen nyet en willen sustineren oft defenderen. Ende indien zij in huere dwalingen / opinten / ofte ketterijen persistere / geexecuteert te wordene mittē vierre. Eij in allen geualle alle huere lieder goet vercleert geconfisqueert / ende verbuert tonfen proffijte. Vercleerende / dat zij zedert de dach datse tegens onse ordonancie / statuyt / ende verbot / gedaen zullen hebben / oft inde voirs dwalingen geualle zijn / sullen in habyl wesen van huere goeden te moegen disponieren. Ende sullē alle alienation / gheiffen / cessien / hercoopingē / transportē / oft opdrachtē / testamenteu / eij buytessen wille bij hen gedaen ende gemaect zedert de voirs dach / nul / machteloos / ende van onweerden zijn.

Ordinieren voirs ende verbieden / Dat nyemant van wat state oft conditie hij zij / hem en veruordere te herberge / logere / noch in zjn huys te ontfangen / tracteren / furnyeren / noch admistreren eenige virtuellen / cleederen / oft gelt / mit zijnen goede by te staene oft anderffins zjns wetens te fauoriseren eenige die gehoude oft ghesuspectert es geweeft ketter te zijne. Ende dat alle de gheene die de selue herbergen / logeren / ontfangē / oft tracteren sullen (wetende de selue zaley zijnde) ghehouden worden die te denuncere eij aen te bringen den inquisiteur oft de officier vader plecken / soe verre de selue gepreuiligiert zij / In geualle neen / aenden principale officier vande naeste goede stad vā hun residencie / Ofte peyne / indien zij des in gebreke waeren / gepunert te worden als faulteurs vanden voirs ketters.

Dat

Dat de ghene die besmet ende verwonnen sullen geweest sijn van eenige dwalinge/hetterye/ oft abusys van tgelocue/oft van den sacramenten ende constitutien vander kercken/ byt simpel heyt/onwetentheyt/eij menscheliche cranckheyt/eij broescheyt/ zonder quaetheyt/ ende obstinatē wille van te scheydene eij hem separere vander wyse der heyliger kercken/ ende zonder gecontrauenieert/eij gedaen thebbene tegēs eenich punct vā dese onse ordinancie/oft gecōmitteert thebbene eenige opēbaire schandalsacie/oft andere acte/oft zake /cōmende eij vallēde ter seditie ofte seductie vande anderen (daer aff de kennisse der weerlijcher iusticien toebehooren soude) eij hen in tijts eij willichlychen bekeert/ ende berouwt gehadē hebbē / ende te diere oirsaken vjden inquisiteur apostolijche/dē bisscop/oft zjnen vicarys tot penitēcie/abjuratie/ende gracie geadmittleert sijn geweest/ En sullen nochtāns voirtaen nyet mogen verkeeren / conuerteren noch mit elcanderen communiceren van eenige materie onsen voirts gelocue aengaende/ende concernerende / Opte peyne van gehouden te wesen voirt wederomme veruallen ende relaps.

Desgelijc. Indien yemant nyet verwonnen zijnde van heresyfe ofte dwalinge/maer beuonden geweest hebbende grootelijc suspect,ende mitz dien gecondempneert vjndē geestelijche rechter de voirt heresyfe aff te gane/ Oft vjnder weerlijcher iusticie gecōdempneert zijnde / eenige amende ende openbare reparatie te doene / (Tweelck wij willen ende vercleren effect thebbene van abiuratie) hiernaemals wederomme besmet ware mit heresyfe/hoewel nyet en bleke / dat hū gecontrauenieert oft gedaen hadde tegens eenich punct van onsen voirtscreuen geboden / Soe willen wij nochtāns / ende statueren / dat de selue (nae bytwijsen vanden geestelijchen rechte / gehouden zij / als veruallen/ende relaps / ende ouer zulche gepunpert vū verbuerte van lijff/ende goet/ Sonder eenige hope van verzuetinge oft moderatie der voirts peynen.

Ordinieren voirts/ dat die ghene die achterhaelt/ oft vū precedente informatie gesuspecteert sullen hebben geweest van heresyfe / oft abusys als voiren / hoe wel dat die selue tot penitēcie ende in gracie ontfangen geweest souden sijn/ soe voirts es/ En sullen

Ordinantie ende Edict

sullen nochtans nyet mogen hebben noch bedienen in onsen
voirs lande van herweertsouere eenigē eerlichē staet/ hoedanich
die zij noch in onsen raden wesen/ noch van eenige van onsen ste
den. Verbiëdende darromme zeer scerpelijcken onsen officieren
ende den commissarisen gedeputeert totter vernyeuwinge van
den wetten/ die te committerē tot state van scepene/ oft andere/
soe voirs es.

Item/ wy willen/ ordinerē/ ende statuerē/ Dat nyemant van
wat state qualiteyt oft conditie hy zy / en sal geadmitteert noch
ontfangē wordē/ in stadt/ noch in dorpe vādē landē vā herweerts-
ouere/ om aldaer te woenen/ Ten zy dat hy bringe certificatie vā
zijnder conuersatiē vādē prochiaen vānder plechē vā zijne leste
woensede. Welche certificatie hij gehouden sal wesen te exhibe-
ren ende ouerleueren in handen vāden principalen officier van
der stadt ofte dorpe/ daer hij sal willen woenen/ Opte peyne/ dat
de ghene die alsulche certificatie nyet bringen en sullen/ nyet ge
admitteert en sullen worden aldaer te woenen/ Maer salmen de
selue houden voirs suspect. Ende wy belasten den officieren/ hen
neerstelijcken tegens de selue te informē/ ende dair inne te pro
cederen zoot behooren sal / Sonder dat onsen voirnoemde officie-
ren ofte dē particulierē heeren eij hun officieren geuolof wesen
sal/ zulcke persoēn eenich gelyde oft saulscouduyt te verleēnē.

Item/ willen oick/ dat alle onse iusticieren/ officieren / ende
rechteren/ ende die van onsen bassallen ende ondersaten tempo-
rele heeren ende hooge iusticierē / opte verbuerte van hun voirs
officien/ iurisdiction/ ende hooge iusticien / oft andere arbitrale
peyne nae gelegentbert vānder zaken/ gehouden sullē worden
neerstelijckē tondersoucken/ ende te procederen/ ofte bij hun offi-
cieren doen procederē / ter inquisitie ende verificatie vāder ma-
terie voirs/ tegens alle persoēnen van wat qualiteyt oft conditie
zij sijn/ zunder linge in tgene dat concerneert de contrauentie vā
onse voirs ordinacie / eij in zaken thuerliedder kennissen behou-
rende/ ende dependerende van huertliedder weerliche ende tempo-
rele iurisdiction / Ende dat zij voirs te requisitie ende versouche
handen

Des Keyfers.

banden inquisiteurs van tgeloeue/ en hande ordinaryse rechtens
 banden bisscoppē (begeer ende tsamen oft bij cōcurrēcie voir soe
 veel alst aengaet tge estelijck cryme van herefye tegens yemant
 te procederen) hen doen ende geuen alle hulpe/ faueur/ biffstant/
 ende assistēcie totter executie ende volbringen van huerē laste.
 Ende voirts int vangē/ apprehenderen/ ende detēcie banden
 ghenen die zij besmet ende geïnfecteert beuinden sullen/ nauol-
 gende dīnstructie die de voirb inquisiteurs van ons hebben/ ende
 de mandementen die wij hen te dien eynde hebben doen geuen/
 den welckē officierē/ rechteren/ ende bassallen/ wij ordineren/ de
 voirscreuen assistēcie te doene / Sonder eenich vuytstel/ oft be-
 let. Onder tdepel bā eenige litispēdēcie/ p̄uēntie/ oft eenige
 andere oorzake/ Opte peyne bā arbitralijckē gecorrigēert te wor-
 dene/ Beuelēde onsen procureurs generaels/ ende hun substi-
 tuten/ te procederen tegens den neglīgēten/ ende conclusien
 nemen/ Ten sijnē van p̄uātatie van huere staten/ en officien/ ende
 commissie van huere iurisdīctien/ ende andere peyne/ zulck als zij
 na gelegentheit vander zaken beuinden sullen behoirende/ Ver-
 maēende voirts/ ende versuechēde zeer ernstelijckē soe wel de
 Ertzbiisscoppē/ bisscoppē/ archidiaconen/ abten/ ende andere pre-
 laten/ ende capittelen/ ende hun vicarysen/ ende officialen/ en-
 de andere geestelijcke rechteren/ als oick den voirb inquisiteurs
 ende hun gesubdele guerde in onsen voirb landē/ ende eenenye-
 gelijcken van hen/ soot hem toebehoiren sal/ Dat zij tot tvolbrin-
 gen van huerē last/ hen eerst en alhoiren informeren/ oft bij hun
 gedeputeerde ende commissarissen doen informeren/ mit aller
 nersticheyt vande geestelijcke persoēnen geïnfecteert weseñ/ en-
 de introducerēde de voirb dwalingen/ ende ter verificatie/ pu-
 nitie/ ende correctie van dien neerstelijcken procederen/ ende te-
 gens hen de processen criminele instrueren soot behoirt / Son-
 der eenich verdrach oft dissimulatie / Ende indien bouen tvoirb
 cryme oft suspitie bā ketterye / geschiet ware eenige contrauōtie
 tegens onse placcaten/ oft openbare schandaele/ seditie/ oft ande-
 re cryme zijnde van openbare offensie / in zulckent gewalle nae-
 dien tgemeyn delict bijden voirscreuen geestelijcken rechter ge-
 wesen zyn sal/ tware bij cōdēpnatie/ mitz dien dat zij persisterē

Ordonnantie ende Edict

den in hūn dwalingen / **Oft** de selue reuocerende / ende weder-
roepende / bij eeuwige bāgenisse / abjuracie / oft anderssins / Sal
nyetmīn bij onsen voirts weerlyche rechterē tegēs hen als sedū-
tieuſe persoēnē geprocedeert wordē / bij aentastinge eij cōfiscatie
van huereu tytlycke ende patrimoniale goedē / ende anderſsins /
ſoe zij beunden zullen behoirende.

Item / dat alle de ghene die weten oft kennē sullē eenige inſe
kettereyen besmet zynde / sullē gehoude wesen / ter ſtont eij son-
der bertreck / die te denuncerē / aenbringē / vercleerē / eij te kennē
geuē dē inquisiteurs oft officiers vāndē biſchoppē. Ende in hūn
affwēsen dē pastoirē eij prochiaenen vāndē prochiekercken / Om
huerlied ocuerſtē eij afftaduerteren. Inſgelijc indē yemandt
beuondē ware gedaen thebbene tegēs onse ordonancie eij verbo-
dē / hem behoeneude geïnfecteert / oft faulteur vāndē kettere te
zūne / **Oft** doende eenige acte tegēs de selue onse ordonancie /
eij verbodē / zunderlinge tenderende tot ſchandaliſacte / beroerte
vā bolcke / oft ſeditie: dat de ghene die de selue wetē eij kennē sul-
len / gehoude sullē wesen dair affter ſtōt taduertere onsen procu-
reurs oft huere substituētē eij gecōmittēerde / oft dē officiers vān-
der plaetse / dair alsulche besmette / faulteurs / oft mesdādige woe-
nen sullē / Eij desgelijc sullē gehoude wesen (indē zij die plaetse
wetē dair eenige vā zulche kettere hen houde eij bergē) die te ver-
cleerē dē officier vāder seluer plaetsen / **Opte** peyne vā gehoude
te wordē (ſoe voirts es) voirt faulteurs / onthaelders / eij aengenge-
ren vānder kettereyen / Ende gepunpērt te wordene mitter sel-
uer peynen / als de ketter oft mesdādige wesen soude / indien hij
aengestast ende geuangen ware.

Ende / om ſoe veel te lichtelijcker te cōmen totter kennissen vā
den kettereyen / dwalingē / eij abuyſen voirts. **Wij** ordineren / dat
de aenbringers (ſoe verre behoirlyckē blycke vāder mesdaet / eij
de geaccuſeerde daerāff herwonnē warē) sullē hebbe die helft vā
dē goedē / vāndē voirts geaccuſeerde / indē de selue nyet meer en
bedragē / vā hondert pondē grootē vlaerns cens. Dair ſoe verre
de voirts goedē meer bedrougē vā de voirts somme cens / in zulchē
geualle

des Keyfers.

geualle sullen alleenlijck hebben den thiensten pennick bā tge-
ne de boirb goeden meer bedragen sullen/de costen van iusticien
geest ende alboiren afgecozt.

3

Ende/om de boirb vergaderingē eij onbehoefelijcke eij secreete
conuēticien te belettē/ in de welcke gesaeyt eij gepredict worden
die dwalingē ende ketteryen boirb/ Wij wille dat die gheue die
eenige accusere/oft aenbringē sullen/ hebbeij de boirb vergaderin-
gen eij conuēticien gehouden/ indie de selue vander vergaderin-
gen es / quyt eij ont slage worde boirb dese reyse / Sonder dat hij
buyt sake dat hij aldair geruect soude hebbe/ sal mogē gepunert
eij gecorrigeert worde. Welouende nochtās/hem dair mede nyet
meer te moeyen / Eij soe verre sulcke aenbringē oft accusateur
bā onsen boirb heyligē kerstē gelooue/ eij bādē heyligē sacramen-
ten vāder kerckē goede opinie heeft/ Eij vāder boirb vergaderin-
ge nyet en zij/ sal hebbe die hecft bādē boirb confiscatie/indien die
selue nyet en excedeert hōdert pondē grootē munte boirb/ Ende
indien zij die excedeert / sal dair aff gedaen worden soe boirb es.

Dat alle onse boirb officieren ende rechteren/ende die vanden
stedē ende particuliere heeren/sulle gehouden wesen zorchfuldige
eij cōtuncle toefichte te nemene/eij hun debuoir eij neersichseyt
te doene/tot onderhoudenisse bā dese onse ordinancie eij verbod/
soe boirb es. Weluerstaende/ soe verre onse officiers boirb quamē
indien geualle den officiers vanden particuliere heeren / dat
ende toebehoiren sal. Ende sullen de boirb particuliere heere ofte
de rechteren van huere steden/landen/ oft heerlicheden kennisse
nemende(in geualle van pzeuentie) vāder boirb materien gebou-
den wesen de confiscatie toe te wysen ende aduigeren / naeuol-
gende inhoudē bā dese onse ordinancie/behoudelijck (aengaende
der seluer confiscation ende de costen van iusticien) hen recht int
lange begrepen in zekere onse declaratie dair op hij ons ge-
maect / ende in onse souuereynen bouen ende prouinciale ra-
den gesonden / in date vanden trouwlichsten dach van Nouem-
ber leffleden .

b ij

Ende

Ordinantie ende Edict

Ende op dat onse voirscreuen rechtren ende officieren/die de voirscreuen ketters/herdoopers / eñ ouertreders van onse voirscreuen ordinantie ende verboden geuangen/ ende geapprehendeert sullen hebben / Onder tderel dat de peynē souden schijnen te groot/ende zwaer te zyne / ende alleenlyckē gefelt tot breefe banden delinquanten ende mesdadigen / gheene redene en hebben/ mit hen/ huere complice / eñ faulteurs te diffinileren/ ofst de selue min te straffen / Dan zij verdient hebben/ soemen beuonden heeft hierboirtsijts dicwils geschiet te zyne. Wij willen dat de gheue die huns wetens tegens dese ordinacie gedaen sullen hebben/ Mit; bij hen houdende/ printende/ bercoopende/ distribuerende / ofst publice rende eenige heretijcke ende schandaleuse boucken/scrifturen/ ofst schulderpen/ ofst andersins gedaen ende gecontrauenteert tegens de punctē hier boiren ofst nae vercleert/ ofst eenige van dien/ Reelijcken gepunyeert / gecorrigeert/ ende gestraffe sullen worden / bijde peynen bouen vercleert / Verbiedende allen onsen iusticierē/ officieren/ ende rechtren / mit gaders onse vasallen/ende orderstaten/ ten porele heeren/ hebben de hooge iusticie/ eñ hun officieren de voirscreuē peynen in eeniger maniere te altereren/ modereren/ ofst veranderen/ Maar nae dien hen geblekē sal zyn vande voirscreuē contrauentie / de voirscreuen peynen naectelijcken vercleeren ende decreteren/ naeuolgende dese iegewoirdige ordinancien/ Ofte peyne van priuatie van hun staten/ officien/ iurisdictionen/ ende hooge iusticien / ende vercleert te zyne inhabijl ten eeuwigen dagen van eenich officie te moegen hebben ofst vdiēnen. Ende daerenbouen alnoch arbitralijcken gecorrigeert te wordene/ Ordinerende allen onsen officieren / ons te aduerten / ofst onser boirij zuffere der Coninginne Regente/ waameer de rechtren ende scepnen/ ofst andere kunnisse hebbende vanden voirscreuen delinquanten/ zwaerichheit maken sullen/ onse voirscreuen ordinancien nae te volgē/ ende de voirscreuen peynen te stellen ende wijfen / Om tegens hen te doen procederen bijde voirscreuen peynen / Ende onse procureurs zulcke conclusien tegens hen te nemen/ als zij nade gelegentheit vander zaken / ende na redene / sullen beuinden behoirende.

Ende

Ende want hier te horen als eenige bande boitscreuē ketters
 oft herdoopers geaccuseert oft gedaecht wesende/ buyten slants
 getrokken ende gebloeden sijn/ ende hen verborzen gehouden heb-
 ben/ men tegens hen nyet en heeft kunnen geprocederen tot be-
 hoelijcker punitien/ Maer alleenlijcken mitten banne/ Ende we-
 tende dat hun complicen ende aenhangeren tegenwoirdelijcken
 doot ofte geexecuteert sijn / inder buegen dat den officier onmo-
 gelijk soude wesen / teges hen sufficientelijcken/ ende geuouch-
 samelijcken te doen blijcken/ van herdoopt oft ketters te zijne.
 Ende onder tdeyel van dien/ eij hen des betrouwende hen dage-
 lijck veruorderen supplicatie ouer te geuen/ om briefuen van pur-
 gen/ oft andere prouisie van iusticie te verweruen / Twelch den
 boitscreuen ketters ende herdoopers stouticheyt ende orzake
 geeft/wederomme te keeren in huere dwalingen ende quade lee-
 ringen/ ende de selue te berspraeyen in onse boitscreuen landen/
 Tot grooten perijckele schand alifacie ende preiudice van dien/
 ende van onsen ondersaten. Willende dair inne berstien/ wij
 verbieden den hoofden van onsen souuereyne bouen/ ende presi-
 denten van onse prouinciale raden / den boitj gesuspecteerde
 oft geaccuseerde vander boitscreuen ketterye ende herdoopinge
 die eens in rechte buytgeroepen geweest zijnde / nyet gecomp-
 reert/ maer hen bij contumacie sullen hebben laten bannen/ te ac-
 corderen / berleuen oft doen segelen eenighe prouisie van iusti-
 cien / Om hen te purge te stellen / oft anderfins in onse boitj
 landen te mogen conuerseren/ Maer berleeren dat zulcke fugi-
 tyfuen ende ballingen gehouden sullen wesen boitj verwonnen/
 ende teges hen geprocedeert worden mitte boitscreuen peynen.

Inselijck/ verbieden wy oick eenten yegelijcken/ van wat state
 oft condicie bij zij / Opte peyne van gehouden te zijne boitj faul-
 teurs banden ketters / Ons oft onse raden macht hebbende gra-
 cie te berleuen/ boitj de boitscreuen fugituen/ ballingē/ oft her-
 doopers/ noch andere geïnfecteerde/ supplicatis te presenterē / om
 gracie te hebben van hun wessusen/ dwalingen/ ketteryen / ende
 contrauentien van onse ordonancien / de welcke wij oick nyet
 en willen geacordeert te zijne/ Bij wyen dat tot ware/ zonder we-
 b iij ten/ eij

Edoniantie ende Edict

ten / ende expresse ordinantie van ons / oft onser voirs zuster
der Coninghine / Opte peyne van eeuwelyck gehouden te wor-
dene in habijl van te moegen hebben / oft bedienen eenich gou-
uernement / officie / oft staet / in onse voirs landen / Ende daeren-
bouden arbitralijcken gecorrigert te wordene. Verbiედende oick
allen aduocaten / procurcurs / clercken / practicienen / ende so licen-
teurs / zulcke suplication te maken / scrijuen / oft presenteren / opde
selue peyne.

Ordineren ende verbieden oick / Dat nyemant en sal mogē ge-
bruycken van dispensie tegens bonnisse gheue bñdē inquisiteurs /
bisschoppen en hun officialen / sonder eerst ende alboiren de voirs
dispensen te presenteren den huy den van onsen secreten rade / en
top berueren onse brieuen van placet / soe verre de sake daer toe
gedisponeert zij.

Voirts / aenmerckende dat de voirs secten ende dwalingē prin-
cipalijcken geprocedeert zijn / soe wel bñder menichte van diuers-
sche bouckē / gemaect bij gereprobeerde ende heretijcke autours /
als oick mits dien dat diuersche printers / bouckbercoopers / libra-
riers / ende hun bñstanderen / en assistenten gecorumpeert heb-
ben die bñblen ende andere goede oude boucken in diuersche sci-
encien / getranslateert in vele spraken. En dat eenighe schoelmee-
sters hen veruoirdert hebbē / den kindere voirs te lesen en leeren
bele nyeuwe bouckē / nyet tamelijck noch behoirēde ter instructie
bande ionge scholieren . Segeerende dairinne te versien en or-
dene te stellen / hoe dat de voirs printers / bouckbercoopers / ende
schoelmeesters hen voirtsacn sullen bu egen ende reguleren / Soe
hebben wij geordineert ende gestatueert / Ordineren ende statue-
ren voirs gebot als bouen.

Dat nyemant van wat qualiteyt / state / natie / oft conditie bij
zij / en sal mogen printen oft doen printen in onsen lande van her-
wersouere eenige boucken / reze reynen / baladen / liedekens / epi-
stelen / pronosticacien / almanacken / noch eenige andere sake / out-
ste nyemue vāder heyliger scrijfture / oft eenige andere materie
ende

des Keyfers.

ende in wat sprake dat het zij / Ten ware/dat hij eerst ende al-
boiren geadmitteert ware van onsen wegen/om te mogen print-
ten/ ende dair op onsen oirloff ende permissie verwozen hadde.
Ende dat de boirb boucken/ referey nen/ baladen/ liedkens/ epi-
stelen/ pronosticaten/ ende almanacken / eerst gebisiteert sullen
worden bijden ordinarijs vander plecken / oft bij eenige van on-
sen wegē gecommiteert / oft te committe rene / Ende datmē dair
op privilegie ende ottroy van ons verwozen sal hebben / om te
mogen printen. Op gelijcke peyne als bouen / indien inde boirb
boucken/ referey nen/ baladen/ liedkens/ epistelen/ pronostica-
ten/ ende almanacken/ eenige dwaalingen bevonden worde. In-
dien neen / van gebannen te worden ne ten eeuwigen dagen buyt
allen onsen boirb landen van herwert souere/ Ende bouē dien te
ballen inde boirb van drye hondert Carolus gulden / de selue te
berhalen ende recouureren op de gorden vanden ouertreders.

Ende sullen de meesters eij principale printers gehoude wor-
den te berantworde boirb tsuch vā hun medegeselle eij dieners/
die onder hen printē eij besouguere / Den welckē medegeselle
ende dieners wij verbieden/ opde selue peynen/ yet te printen in
huertliedē oft andere buyten/ oft in andere heymelijcke eij onge-
woene plaetsen/ buyten den winckele van huertliedē meesters.

Datmen onse brieuen van oir loue/ consente / eij permissie om
te mogen printen/ nyet en sal mogen geuen/ dan nadien de boirb
printers sullen hebben doen blijcken vā hun qualiteyt/ conditie/
sufficientie/ goede name/ fame/ ende geruchte.

Dat alle de ghene die alsulcke brieuē vā oir loue/ consente/ en-
de permissie verwozen sullen/ gehouden sullen wesen/ eer dat zij
van dien sullē mogē gebuycken ende genyēt/ den eedt te doene
in handen van zulcke personagen ende officieren/ als bijde boirb
brieuen dair toe gecommiteert sullē zyn/ te onderhouden eij ob-
serueren tgene des hiernabolght / Opte verbuerte vandē lijue.

Eerst/ dat zij nyet en sullen printen/ noch doen printē/ eenige
boucken/

Ordonmantie ende Edict

boucken/ refereynen/ baladen/ lye dekens/ epistelen/ pronostica-
tien/ almanacken/ noch eenige andere zake/ tzy oude oft nyuwe
vander bepliger scriffuren / oft eenige andere materie / ende in
wat sprake dat zy. Ten zy/ dat de selue eerst gebisiteert waren/
by eenige handen ghenen/ die wy dair toe gecommitteert hebbe/
oft committeren sullen/ Ende dat zy van ons verworuen hadden
oirloff/ ottroy/ ende zunderlinge preuilegie verleent/ ende ge-
geue na de voirs bisitatie/ om de voirs boucken/ refereynen/ lye
dekens/ oft eenige andere zaken te mogen printen.

Dat zy oick nyet en sullen printen/ noch doen printen/ eenige
zake van tgene des voirscreuen es / elders dan inde stadt/ aldat
hen bijde voirscreuen brieuen gecommitteert ende geconsenteert
wesen sal/ te mogen printen.

Dat in alle tgene dat zy voirtaen printen sullen/ zy gehouden
zullen wesen/ te stellene int beginsel t inhouden/ oft ten minsten
den sommaris vanden voirscreuen brieuen van ottroye ey pre-
uilegie / mitz expriuerende ende by tdruckende den naem van
den secretarjs / die de voirscreuen brieuen van ottroye getey-
kent/ oft ten minsten diet geuisciteert sal hebben / mitgaders hun
naem ende toenaem/ de placetse/ ende date vander voirscreue im-
pressie ende printinge.

Dat nae dien zy de voirscreuen brieue van ottroye verworuen
sullen hebben / mitgaders de mynute oft copie vande bouche oft
andere sake / die hen geconsenteert wesen sal te mogen printen/
ondertophet bijde voirscreuen gecommitteerde totter voirscreue
bisitatie/ alcer zy dien sullen mogen vercoopen/ oft anderffins di
scribuieren / sullen den voirscreuen gecommitteerde bringen een
vande voirscreuen geprinte boucken/ mitgaders de voirscreuen
mynute ofte copie/ Om die te confereren / ende collationneren
mitter voirs mynute / Ende indien men beindt/ die te con-
corderen / sullen de voirscreuen originaele mynute (geteykent
foe voirscreuen es) laten in handen vanden voirscreuen gecom-
mitteerde / die de voirscreuen bouche gebisiteert sal hebben/ Om
by hen

des Keyfers.

bij hem betwaert te zijne / ende dair aff te berant worden / tallen tijden ende stonden / als hij des versocht wesen sal / Alles opte peyne van te verbuere den effect vande boirb vreuē hā ottroye / ende arbitralijcken gecorrigiert te wordene.

Item / om te versiene totten abuyfen / die gecommitteert worden bijden bouckbercoopers / libzariers / ende den genē die boucken ende andere zaken bercooperen / in onsen landen nyet geprint zijnde. Wij ordineren ende statueren boir gebot / dat boirtaen nyemant van wat state / conditie / oft qualiteyt hij zij / en sal mogen bercoopen / oft doen bercoopē / eenige boucken / refereynen / baladen / lyedekens / epistelen / pronosticaten / almanacken / noch andere gelijcke zaken / int openbare oft int secreete / Ten zij dat hij eerst bij ons oft onse raden vanden landen / aldate hij de boucken ende andere zaken boirvreuē sal willen bercoopen oft doen bercoopen / geadmitteert ende geapprobeert zij.

Dat de ghene die geadmitteert sullen zijn om boucken ende andere printingen te bercoopen / en sullen egeene boucken oft andere geprinte zaken in onse boirb landen mogen bercoopen / Ten zij dat die geprint zijn bij gesworē ende geadmitteerde printer / mit insertie vander preutlegte / soe bouen verclaert es : En sullen oick nyet mogen bercoopen / noch te coope stellen eenige boucken oft andere zaken / buyten onsen boirb landen geprint wesende / zonder daer aff geaduerceert thebbene den gecommitteerden / eer zij hun balen ontpackten ende opdoen sullen : Op dat hij / oft yemāt anders bij hem daer toe gedeputeert / iegewoirdich zij / int open doen ende visiteren vanden boucken die dair inne zijn sullen : Om die selue te visiteren / cernen die sal mogen bercoopen oft te coope stellen / Opte verbuerte vanden lufue / indien men beuonde / dat zij eenige boucken vercocht hadden inhoudēde dwalinge / Ende hā twintich Carolus guldenē boir elckē bouck gheen dwalinghe inhoudende.

Dat die van onse raden nyemānde en sullen admitteren om
s boucken

Ordinantie ende Edicte

boucken te vercoopen / Ten zij dat die van goeden name zyn / of
zweeren dese onse ordinantie te obserueren ende onderhouden.
Doch en sullen zij nyemant admitteren / ten zij dat hij woene in
bessloten oft gepreuelegierde stede : inde welcke stede / ende
in gheene andere plaetse / hij zijne boitscreuen boucken sal mo-
gen vercoopen.

Dat boirtaene alle librariers oft bouckvercoopers gehou-
den sullen wesen te hebbene / ende openbaerlijcken te hangen in
huere winkel en / den inuentarys van alle gereproubeerde bouc-
ken naeuolgende de boirt declaratie vā onser Vniversiteyt van
Loeuene / Ten eynde dat zij / oft de ghene die de selue hier nae-
maels souden willen coopen / gheene ingranctie daer van gepre-
tenderen en kunnen . Opte peyne van hondert carolus gulde-
nen . Insgelijcx den inuentarys vanden boucken die zij in huere
lieder winkel hebben / sonder eenige daer affte verzwijgen / op
de selue peyne . Ende ten eynde dat de zaken boirtscreuen te vat
mogen onderhouden ende geobserueert worden / Soe sullen de
principale officieren vander plaetsen / Daermen eenighe boucken
vercoopen sal / gehouden wesen / ten alderminsten twe mael
ffiares te gaen visiteren mit eenigen geleerde man / alle de win-
kelen vā de boirt librariers ende bouckvercoopers / Om te ziene
oft zij aldaer eenighe boucken oft andere impressien ende printin-
gen bij dese onse ordinacie verboden ende nyet gepermittert bin-
den sullen / Din boirts de boirt librariers ende bouckvercoopers
te straffen ende punyeren bijde peynen bouen verclaert.

Ende bouen dien sullen de boirt officieren de boirtscreuen vi-
sitarie doen talen tijden ende stonden alst hen goetduncken sal /
Ende sullen de boirt bouckvercoopers gehoude zyn / hen telcke
reysen oepentinge te doene van huere huysen ende winkel en of
de boirt inuentarysen thoene / als zij des versocht sullen zyn / Op
te peyne van hondert carolus guldenen . Ende des nyetmin be-
dwongen te worden realijcken ende bij feyte / de boirt inquisitie
ende visitacie te late doene / Nyet tegenstaende eenighe preuile-
gien /

des Keyfers.

glen/exemptien/ofte vrijheyden ter contrarie/Noch oick die dif-
ferencie ofte diversiteyt vanden iurisdiction: waer toe wij/ om de
gemeyne weluaert / ende om te verhueden alle perijctelen ende
inconuenienten/ sunderlinge in fauure ende aensienninge van
onsen heyligen kersten gelouue/ gheen aensichouw en willen ge-
nomen te zyne.

En sullen oick voirtaen gheene creemiers oft eenige andere/
dan alleenlijcken de boirf geadmittleerde / ende geapproveerde
bouckvercoopers soe boirf es / nyet mogen te coope stellen voirt
de kercken oft andere openbare plaetsen / noch te coope dragen
inde stadt ende achterstraten eenige getijden / lydekens / bala-
den/ refercyenen/ almanacken/ pronosticacien/ oft andere gelijcke
geprinten zaken/ Opte verbuerte bande boirf boucken/ ende ar-
bitrale correctie.

Voirts / om te versiene dat voirtaen die ionge kinderen in
huere eerste ionchheyt nyet qualijcken en worden geleert ende
geinstrueert / twelcke een seer periculose zake es / Soe ordina-
ren wij/ dat voirtaen nyemant van wat state oft conductie hij zij/
en sal mogen openbaere schole houden / om de ionge kinderen
knechtens oft meyskens te leeren/ lesen/ scrijuen / spreken / in
wat tale datet zij / Ten zij dat hij eerst ende aluouren geadmit-
teert ende geapproveert zij / byden principalen officier vander
plecken/ ende vanden prochiaen vander prochiekercke/ onder de
welcke hij sal willen residieren / oft vanden capittelen oft schola-
stren die daer op van oudts aensichouw ende superintendencie
gehadt hebben . Opte peyne van twelff carolus guldenen voirt
de eerste reyse : ende ten eeuwigen dagen gebannen te worden buyten
der plaetsen vā zijnder residencie en woenstede. Welberstaende/
dat de boirf officiers/ prochiaenē/ scholaste rē/ oft andere auctori-
teyt en macht hebbēde van schoolmeesters te comitterene / sullen
goede toefichte nemē/ daertoe te comitterē persoenē vā goedē na-
me ende fame/ ende gheenssus gesuspecteert vā quade leeringe.

Ordinantie ende Edict

Op te peyne sulcx op hem te behaluen/ indien dat sine eersich
gebreck beuonden ware.

Dat de gheue die alsoe gradmittteert ende geapprobeert sul-
len zyn schole te houdene/ gheene andere boucken en sullen mo-
gen voiresen noch leeren inde particuliere scholē/ dan de gheue
die beteykent ende gede signeert zyn/ by auctorite ende declaratie
van dien van onser voirs Vniuersiteyt van Louene/ gedateert
als bouen.

Ende hoe wel onse meyninge zij/ Dat onse iegewoirdige or-
dinantie eeuwige ende perpetuelle zij: ende dat van gheenen
noode en es/ de selue wederomme te doen publiceren ende buyt-
roepen nae deerste publicatie: Des nochtans nyet iegenstaende/
ten eynde dat nyemant dat van ignorancie en pretendere/ be-
sunderere die vrende ende ionge luyden: wij willen/ dat van sesse
maendē te sesse maendē/ Te wete te sint Jans aumont midzomer/
ende Kerstauont by elcken officier vanden principale steden/ en-
de andere plaetsen van onsen landen van herwertsouere/ daer-
men gewoonlijcken es publicatie ende buytbroepingē te doene/
de voirscreuen publicatie verbercht/ ende van nyruws gedaen
wordde/ Op te peyne van thien carolus guldener/ die dofficier
des in gebreke wesende/ sal gehouden worden te betaene tonsen
proffyte voirs dicke reyse / Ende van twintich carolus voirs de
tweede reyse. Ende indien hij beuonden ware de voirs nieuwe
publicatie geobmittteert thebbene voirs de derde reyse successiue-
lijcken deen na dandere/ oft by verscheyden tijde/ dat hij in sul-
ken geballe zonder andere declaratie/ van zynen skate verdragen
ende geprinceert sal wesen/ den welcken impetrabel wesen sal als
bacerende. Ordinerende (zij dat de voirs nieuwe publicatie ge-
daen worde/ oft nyet) dat de ouertreders van dese ordinantie ge-
puyneert ende gecorrigiert zullen worden/ by den peynen dat
sine begrepen/ Sonder verdrach oft dissimulatie/ en zonder ge-
excuseert te mogen wordene onder tderrele/ dat de voirs ordi-
nantie van nyruws niet gepubliceert en soude gewest zyn.

Ontbieden

Onsbieden batronnie / ende beuelen den hoirij van onsen ra-
 den/ van state ende secreten: President/ende luyden van onsen
 grooten rade: Cancellier/ ende luyden van onsen rade in Bra-
 bant: Stadhouder/ president/ ende luyden van onsen rade in
 Luxemborch: Stadhouder/Cantzler/ende luyden van onsen ra-
 de in Gelderland/ Stadhouder van Lemborch/ Walchenborch/
 Daelhem/ende andere onse landen van ouermaze: Gouverneur
 presidenten/ ende luyden van onse raden van Vlaendren/ en Ar-
 tois: Grootbailliu van Henegouwe/ ende luyden van onsen ra-
 de te Bergen in Henegouwe: Stadhouder die eerste/ ende an-
 dere onse raden in hollant: Gouverneur/ president / ende luy-
 den van onsen rade te Namur: Stadhouder/ president / ende
 luyden van onsen rade in Vrieland: Stadhouder van Queryffel/
 ende Groningen: Stadhouder/ president / ende luyden van
 onsen rade Zutrecht: Gouverneur van Kijffele/ Douay / en-
 de Sichies: Onsen pruoost van Valenciennes: Aentmeeste-
 ren van Berwefst ende Woisterschelt in Zeclant: Schoutet
 van Mechelen: Ende allen andere onsen rechteren/ iusticieren/
 ende officieren: ende dien van onsen vassallen/ hueren stedhou-
 deren / ende elcken van hen besundere zoe hem toebehoren sal:
 dat zij onse te gewoirdige ordinancie / statuyt/ ende gebot/ buyt-
 roepen/ ende publiceren: ende doen buytrocpen/ ende public-
 ren/ soe hoirij es/ eenyegelijck inde limitē vā zijnder iurisdicctien
 ende officien: Ende eenyegelijcken beuelen/ alle de puncten
 ende articklen dair inne begrepen onberbrekelijcken / ende ten
 eeuwigen dagen / te onderhouden ende obserueren nae huere
 vorme ende inhouden. Procederende / ende doende procederen
 tegens den ouertreders ende ongehoirsame/ bij executie vanden
 peynen bouen gespecificceert/ Sonder eenige gracie / simulacie/
 oft verdrach. nyet tegenstaende opposicie oft appellacie gedaen/
 oft te doene: noch oick eenige prouilegien/ ordinacien/ statuytē/
 costumen/ oft vsancien ter contrarien: de welke wij nyet en wil-
 len/ noch verstaen / in desen te moctē stadthirpen. Mair hebben
 buyt onser rechter wetentheyf/ auctoriteyt/ ende volle macht tot
 ten seluē/ gederogert/ ends derogieren bij desen. Des te doene
 c ij mit

Ordonnantie ende Edict

mit dieffer aencleefft/ gheuen wij hen volcommen macht/ auctoriteyt/ en zunderling beuel. Ontbieden/ ende beuelen eenen yeghe licken/ dat zij hen tselue doende ernstelijck verstaen en obediere. Want ons alsoe gelieft. Des toirconden soe hebbē wij onser zegel hieraen doen hangen. Gegeuen in onser stadt van Bruessele den naefstesten dach van Aprile/ int Jaer onss heerē duysent vijfhondert ende vijffich/ van onsen Keyserrijcke Txxx^e. Ende vā onsen rijcken van Castilien/ ende anderen Txxx^e.

Albus ondergescreuen. Bijden Keyser in zijney rade.

Ende geteykent. Verreyken.

Correctie.

Auf blat van vij. In de clausule Ordineren/ In de tweede regel/ gegeuen. Item inden vijfften regel/ dacrop.